

AMOR TOWLES

Ett bord för två

Översättning: Jan Hultman och
Annika H Löfvendahl

WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

Citaten på s. 267 ur William Shakespeare, *Romeo och Julia*,
är översatta av C.A. Hagberg (Gleerup, 1861).
Citaten på s. 278 ur William Shakespeare, *Hamlet*,
är översatt av C.A. Hagberg (Gleerup, 1861).
Citaten på s. 243 ur Amor Towles, *Artighetsreglerna*,
är översatt av Katarina Jansson (Forum, 2011).

Till minne av min far
Stokely Porter Towles

Wahlström & Widstrand
Sveavägen 56, 103 63 Stockholm
www.wwd.se
info@albertbonniers.se

COPYRIGHT © 2024 by Cetology, Inc.
c/o William Morris Endeavor Entertainment, LLC
ORIGINALET'S TITEL Table for Two
Published by arrangement with Ulf Töregård Agency AB
All rights reserved
ÖVERSÄTTNING Jan Hultman och Annika H Löfvendahl
OMSLAG Nayon Cho/Ilse-Mari Berglin
OMSLAGSBILD TopFoto
TRYCK Scandbook UAB, Litauen 2025
FÖRSTA TRYCKNINGEN
ISBN 978-91-4-624239-0

New York

Kön

Balladen om Timothy Touchett

Hasta luego

”I Will Survive”

Hembrännaren

DiDomenicofragmentet

Los Angeles

Eve i Hollywood

New York

Kön

I.

Under den siste tsarens sista dagar bodde en bonde vid namn Pusjkin i en liten by cirka femton mil från Moskva. Även om Pusjkin och hans hustru Irina inte hade välsignats med barn, hade de välsignats med en hemtrevlig liten stuga om två rum, och några tunnland som de odlade med det tålamod och den ihärdighet som anstod människor av deras sort. Rad för rad vände de sin jord, sådde sina frön och skördade sin gröda – de rörde sig fram och tillbaka över marken som skytteln i en vävstol. Och vid arbetsdagens slut begav de sig hem för att äta kålsoppa vid sitt lilla bord i trä för att sedan ge efter för landsbygdens sakrosankta sömn.

Även om bonden Pusjkin inte delade sin namnes flyhänthet med ord var han innerst inne något av en poet – och när han såg björklöven spricka ut, upplevde sommarens åskväder eller höstens gyllene nyanser kände han i sitt hjärta att de levde ett tillfredsställande liv. Faktum var att deras liv var så tillfredsställande att Pusjkin inte skulle ha vetat vad mer han kunde önska om han så hittat en gammal bronslykta i jorden och ur den släppt ut en uråldrig ande som gav honom tre önskningar.

Och vi vet alla exakt vart den sortens lycka leder.

Liksom många av Rysslands bönder tillhörde Pusjkin och hans hustru en *mir* – ett kooperativ som arrenderade marken, fördelade tunnlanden och delade på kostnaderna vid kvarnen. Emellanåt samlades medlemmarna i denna *mir* för att diskutera någon gemensam angelägenhet. Under ett sådant möte våren 1916 antrade en ung man, som rest ända från Moskva, scenen för att förklara det orättvisa i att tio procent av landets invånare ägde nittio procent av jorden. Han beskrev i detalj hur Kapitalet hade sötat sitt eget te och sett om sitt eget hus. Han avslutade med att uppmuntra alla som samlats att vakna ur sin slummer och förena sig med honom i marschen för det internationella proletariats oundvikliga seger över de förtryckande krafterna.

Pusjkin var ingen politisk man, inte ens en särskilt bildad man. Så han förstod inte betydelsen av allt som moskoviten hade sagt. Men besökaren talade med en sådan entusiasm och använde så många målande beskrivningar att Pusjkin njöt av att se den unge mannens ord sväva förbi som fanor i en påskdagsprocession.

Den kvällen var både Pusjkin och hans hustru tysta när de promenerade hemåt. Det slog Pusjkin att det var helt passande med tanke på klockslaget och den milda brisen och syrsornas körsång i gräset. Men Irinas tystnad var den tystnad som utmärker en het stekpanna ögonblicket innan man lägger i fett. För samtidigt som Pusjkin hade njutit av att se den unge mannens ord sväva förbi hade Irinas medvetande slutit sig omkring dem som käftarna i en fälla. Med en ljudlig smäll hade hon huggit tag och tänkte inte släppa det. Faktum var att hennes grepp om den unge mannens argument var så hårt att om han någonsin skulle vilja ha dem tillbaka skulle han bli tvungen att gnaga sig igenom sina egna formuleringar på samma sätt som en varg i en fälla gnager sig igenom sin egen fotled.

Bönders visdom grundar sig på ett grundläggande axiom: Krig må komma och gå, statsmän stiga och falla, allmänna åsikter växa och avta, men till syvende och sist är en plogfåra alltid en plogfåra. Alltså bevittnade Pusjkin krigsåren, monarkens fall och bolsjevismens uppgång med Metusalems omdömesgilla perspektiv. Och när hammaren och skäran väl flaxade över Moder Ryssland var han beredd att ta sin plog och återgå till det dagliga arbetet. Därför var han fullkomligt oförberedd på den nyhet hans hustru levererade i maj 1918 – att de skulle flytta till Moskva.

”Flytta till Moskva”, sa Pusjkin. ”Men varför i hela friden skulle vi flytta till Moskva?”

”Varför?” frågade Irina och stampade med foten. ”Varför? Därför att tiden är inne!”

I artiondratalsromanerna var det inte ovanligt att de förtjusande unga damer som vuxit upp på landsbygden längtade efter ett liv i huvudstaden. Det är trots allt där det senaste modet syns, de senaste dansstegen lärs ut och de senaste romantiska intrigerna diskuteras *sotto voce*. På samma sätt längtade Irina efter att bo i Moskva eftersom det var där fabriksarbetarna unisont svingade sina hammare och proletariats sånger kunde höras från varenda köksdörr.

”Ingen knuffar en monark över stupet för att fira det som varit”, förkunnade Irina. ”Äntligen är tiden inne för ryssarna att lägga grunden för framtiden – axel mot axel och sten för sten!”

När Irina förklarade sin inställning för sin make, med hjälp av alla dessa ord och fler därtill, sa Pusjkin då emot? Gav han röst åt de första tveksamma tankar som dök upp i hans huvud? Det gjorde han inte. Istället började han omsorgsfullt och eftertänksamt formulera ett genmäle.

Intressant nog utgick Pusjkin, när hans inställning började ta form, från samma ord som Irina hade använt: *Tiden är inne*.

För han var inte obekant med den frasen. I själva verket var han praktiskt taget dess närmaste släkting. Alltsedan Pusjkin var barn hade frasen väckt honom om morgonen och stoppat om honom om kvällen. ”Tiden är inne att så”, sa den på våren medan den drog upp rullgardinen för att släppa in ljuset. ”Tiden är inne att skörda”, sa den på hösten medan den tände elden i spisen. Tiden är inne att mjölka korna eller räfsa höet eller blåsa ut ljusen. Det vill säga tiden är inne – inte för gott, utan ännu en gång – att göra det som man alltid har gjort på samma sätt som solen, månen och stjärnorna.

Det var detta genmäle som Pusjkin hade börjat formulera den där första kvällen när han lade sig i sängen. Han fortsatte att formulera det morgonen därpå när han promenerade tillsammans med sin hustru genom det daggvåta gräset på väg till åkrarna. Och han formulerade det fortfarande hösten det året när de lastade sin vagn med alla sina äodelar och begav sig till Moskva.

4.

Den åttonde oktober anlände paret till huvudstaden efter att ha varit på väg i fem dagar. Vi behöver inte uppehålla oss vid alla intryck de fick när de skramlade fram på genomfartslederna: första anblicken av en spårvagn, av gatlyktor, en sexvåningsbyggnad; jäktade folkmassor och stora butiker; omtalade sevärdheter som Bolsjojteatern och Kreml. Vi behöver inte uppehålla oss vid något av det. Det räcker med att säga att deras intryck vid åsynen av detta var diametralt motsatta. För medan de väckte en känsla av syfte, angelägenhet och upprymdhet hos Irina, väckte de bara förfäran hos Pusjkin.

När de kommit till stadens centrum slösade Irina inte en sekund på att återhämta sig från resan. Hon sa åt Pusjkin att stanna där han var, orienterade sig snabbt och försvann i folkmängden. I slutet av

den första dagen hade hon skaffat dem en enrumslägenhet i Arbat, där hon, istället för ett porträtt av tsaren, hängde upp ett foto av Vladimir Lenin i en splitter ny ram. I slutet av den andra dagen hade hon packat upp deras tillhörigheter och sålt hästen och vagnen. Och i slutet av den tredje dagen hade hon skaffat dem båda jobb på Röda Stjärnans kakkollektiv.

Röda Stjärnans kakkollektiv, som tidigare ägts av Crawford's & Co. från Edinburgh (hovleverantör sedan 1813), höll till på en 15 000 kvadratmeter stor anläggning med 500 anställda. Bakom dess grindar stoltserade fabriken med två spannmålssilor och egen kvarn. Det fanns beredningsrum med jättelika blandare, bakrum med jättelika ugnar och förpackningsrum med transportband som förde lådorna med kakor rakt in i de väntande lastbilarna.

Irina blev först assistent till en av bagarna. Men när en av ugnsluckorna lossnade visade Irina sig så skicklig med en skiftnyckel att hon omedelbart förflyttades till företagets ingenjörsavdelning. Inom några dagar sades det allmänt att Irina kunde dra åt transportbandets muttrar medan bandet rullade.

Under tiden placerades Pusjkin i beredningsrummet, där kaksmeten blandades med paddlar som skallrade mot sidorna på stora metallskålar. Pusjkins jobb var att tillsätta vanilj i varje omgång kakdeg så snart en grön lampa blinkade. Men när han försiktigt mätt upp rätt mängd vanilj var oväsendet från maskinen så öronbedövande och paddlarnas rörelser så hypnotiska att Pusjkin helt enkelt glömde att tillsätta smakämnet.

Klockan fyra, när den officiella provsmakaren kom för att smaka av, behövde denne inte ens ta en sked för att inse att något var på tok. Han kände det på lukten. ”Vad är det för vits med ett vaniljkex som inte smakar vanilj?” frågade han Pusjkin retoriskt innan han skickade en hel dags produktion till hundarna. Och vad Pusjkin anbelangade fick han ny tjänst som sopare.

Första dagen som sopare skickades Pusjkin och hans kvast till en grottlignande lagerlokal där mjölsäckar staplades på höjden.

Pusjkin hade aldrig i hela sitt liv *sett* så mycket mjöl. En bonde ber förstås om en riklig skörd med tillräckligt med spannmål för att man ska klara hela vintern, och kanske lite extra som skydd mot torka. Men mjölsäckarna i lagerlokalen var så stora och så högt staplade att Pusjkin kände sig som en figur i en folksaga som befinner sig i en jättes kök, där vanliga dödliga slängs i pagen.

Den skrämmande omgivningen till trots var Pusjkins uppgift enkel. Han skulle sopa upp allt mjöl som hade hamnat på golvet när vagnarna kördes till beredningsrummet.

Kanske var det den allmänna känslan av upprördhet som Pusjkin upplevt sedan han kom till staden; kanske var det minnet av att svinga en lie, en rörelse Pusjkin glatt hade utfört sedan ungdomen; eller så var det kanske en medfödd muskelåkomma som ännu inte hade diagnostiserats? Vem vet? Men varje gång Pusjkin försökte sopa upp mjölet som fallit på golvet gjorde han en rörelse som skickade upp det i luften istället för att låta det hamna i skyffeln. Upp flög det i ett stort vitt moln och lade sig som ett lätt snötäcke på hans axlar och hår.

”Nej, nej!” betonade förmannen när han tog kvasten ur händerna på Pusjkin. ”Så här!” Och med några snabba drag sopade förmannen rent en kvadratmeter golv utan att skicka upp minsta smula mjöl i luften.

Eftersom han var en människa som gärna ville vara till lags iakttog Pusjkin förmannens teknik med samma uppmärksamhet som en kirurglärling. Men så snart förmannen hade vänt ryggen till och Pusjkin satt sin kvast i rörelse flög mjölet upp i luften. Så till den grad att efter tre dagar med soptjänst avskedades Pusjkin helt och hållet från Röda Stjärnans kakkollektiv.

”Avskedad!” skrek Irina samma kväll i deras lilla lägenhet. ”Hur kan man bli avskedad från Kommunismen!”

Under de följande dagarna skulle Irina kanske ha kunnat försöka besvara den frågan, men det var kugghjul som skulle justeras och skruvar som skulle dras åt. Dessutom hade hon redan valts

in i fabriken arbetskommitté – där hon gjorde sig känd för att höja moralen hos sina kamrater genom att när som helst citera ur *Kommunistiska manifestet*. Med andra ord: hon var en sann bolsjevik.

Och Pusjkin? Han rullade omkring på stan som en kula på ett schackbräde.

5.

I och med ratificeringen av den nya konstitutionen år 1918 grydde Den proletära tidsåldern. Det var också en period då man samlade ihop fiender, tvångsomhändertog jordbruksprodukter, förbjöd privat handel och ransonerade livsnödvändigheter. Ja, vad hade man väntat sig? En tårta med glasyr och kuddarna uppfluffade av ett hembiträde?

Mellan sitt tolvtimmarsskift på fabriken och plikterna i arbetskommittén hade Irina inte en minut över. Så när hon en morgon gav sig iväg tryckte hon ransoneringskortet för bröd, mjölk och socker i sin sysslolösa makes händer och sa åt honom, tydligt och klart, att fylla på skafferiet innan hon kom hem klockan tio. Därefter slog hon igen dörren med sådan kraft att Vladimir Iljitj gungade till på sin krok.

Medan Irinas skor ljudet nerför trappan stod vår hjälte kvar där hon lämnat honom och stirrade storögt på dörren. Utan att röra sig hörde han hur hon lämnade huset och gick mot spårvagnen. Han hörde spårvagnen slamra genom staden och ljudet av visslan när Irina marscherade genom kollektivets grindar. Först när han hörde transportbanden börja rulla slog det Pusjkin att han skulle säga ”Ja, älskling”. Därefter tog han, med ransoneringskortet i ett fast grepp, på sig mössan och gav sig ut på gatorna.

Under promenaden såg Pusjkin fram mot sin uppgift med viss bävan. För sin inre syn såg han en fullpackad butik där moskoviter pekade, skrek och knuffades. Han såg en vägg med hyllor där